

STATSMINISTER GRO HARLEM BRUNDTLAND

Fylkesårs møte i Sogn og Fjordane arbeiderparti

Førde, 2.-3. mars 1996

Partifeller,

Våre politiske forfedre drømte om å bryte med omkvædet "skomaker bli ved din lest". De drømte om valgfrihet og muligheter, om trygge materielle kår og om retten til kunnskap.

Hadde de i dag sett våre materielle forhold, utdanningsnivå og mulighet til å velge livsstil og levevei, ville de nok sagt at målet var nådd.

Dagens Arbeiderparti strekker seg lengre og stiller andre krav. Vi stopper ikke opp. Vi må finne andre veier fordi virkeligheten er annerledes.

Det sentrale er jo hele tiden at vi skal utvide menneskenes muligheter.

Når Statistisk Sentralbyrå i dag beregner vår nasjonalformue, regner de med at 70 prosent består av det som kalles menneskelig kapital. Oljen og gassen, den utgjør sju prosent.

Alles kunnskap og ferdigheter er en formue for landet vårt. Denne formuen blir mer verdt jo flinkere vi er til å dele på den. Ja, det er jo nettopp evnen til å dele og fordele som har skapt den menneskelige kapitalen som vi i dag kan bygge videre på.

Det er ingen andre deler av vår nasjonalformue som er i nærheten av å telle like mye som menneskene selv. Det er ikke bare positivt, men også lønnsomt å satse på mennesker - å øke menneskenes evne til å forme sin egen og vår felles framtid.

Vi vet at enkeltmennesket ikke oppnår velferd og livskvalitet uten i samarbeid med andre. Det er bare et lite mindretall som lykkes kun som sin egen lykkes smed.

Den politiske oppgaven er å skape samfunnsforhold som gir det brede flertall likeverdige muligheter. Derfor har Arbeiderpartiet hele tiden stått for en aktiv fordelingspolitikk, distriktspolitikk, utdannings-, helse-, og familiepolitikk.

Alle demokratiske reformer - fra stemmerett til bedriftsdemokrati, fra formannskapslovene til regler om foreldrerepresentasjon i skoleutvalg - har gått ut på å øke selvbestemmelsen og medbestemmelsen. Og med innflytelse følger også ansvar.

Den enkelte har ansvar for egne handlinger, for seg og sin familie. Da jeg i nyttårstalen sist sa at foreldre har ansvar for sine barn, ga man - ikke minst på høyresiden - inntrykk av at dette måtte jo være helt nytt.

Er det noen av dere som sitter her og er foreldre, som føler at dere ikke har det ansvaret? I hvilket samfunnssystem kan vi si at den enkelte ikke har ansvar?

Sosialdemokratisk politikk opp gjennom hele historien har jo nettopp gått ut på å øke den enkeltes mulighet til å ta ansvar for eget liv. Uten ansvar - heller ingen selvbestemmelse.

Ansvaret hviler både på den enkelte og på fellesskapet. Som enkeltmennesker har vi både ansvar for oss selv og for det fellesskapet vi er en del av. Men i tillegg har vi ansvar for hverandre. Ikke fordi vi er politikere, ansatte av kommunen eller medlemmer av velforeningen, men ganske enkelt fordi vi er medmennesker i samfunnet. Dette ansvaret kan verken privatiseres eller overlates til offentlig ansatte.

Dette er en viktig del av det jeg vil kalle samfunnsansvar eller samfunnsmoral. For samfunnsmoral er ikke forbeholdt offentlige institusjoner eller myndigheter. Det er det som gjør at vi deltar i dugnader - også om egne unger ikke lenger bruker lekeplassen i nabolaget. Som gjør at vi leverer inn den gjenglemte lommeboka vi fant på bussen. Som gjør at hundretusener av nordmenn engasjerer seg i frivillig organisasjonsarbeid.

Vi klarer ikke å bygge et trygt og godt samfunn uten en aktiv politikk for solidaritet, utjamning og like muligheter. Derfor er vi som sosialdemokrater opptatt av fellesgoder og en sterk offentlig sektor.

Men fellesgodene og den offentlige sektoren er ikke en måte å overlate ansvaret til andre på. Det er en måte å organisere oppgavene sammen på.

Når de konservative mener den offentlige sektoren tar ansvaret fra den enkelte, skyldes det i bunn og grunn at de ikke ser det offentlige som en måte vi sammen løser oppgaver på, men som "noe annet" enn det som angår dem selv. Da er det heller ikke rart at deres innbitte motstand mot å betale skatt overlever, tross mange andre politiske krumspring og snuoperasjoner.

Andre - som gjerne ynder å framstille seg utenfor enhver høyre- og venstreakse - inntar en like grunnleggende konservativ holdning: Det som en gang var et offentlig ansvar, skal for alltid være et offentlig ansvar. Og oppgavene de skal løses på nøyaktig samme måte som tidligere. Slik kan bare de tenke, som ikke vil strekke seg lengre enn til å bevare det som allerede er.

Vi - som har store ambisjoner om fordeling og en fortsatt velferdsutvikling - har ikke råd til en fastfrysing av offentlig sektor. Vi må prioritere og forandre slik at vi bidrar til at vi når målet om mer velferd og livskvalitet for alle.

Vi har heller ikke råd til en type endringer som gjør det vanskeligere å nå disse målene. Vi går for eksempel mot å privatisere Telenor, slik Høyre har foreslått. En privatisering vil ikke gjøre det lettere å sikre hele landet likeverdige tjenester.

Slik er det på andre områder også. Vi må hele tiden spørre oss hva som best gir mest rettferdig fordeling og like muligheter for alle.

Med dette utgangspunktet må vi også diskutere fordelingen av offentlige og private oppgaver. Det er ikke sikkert det er så farlig om søppeltømmingen utføres av kommunalt eller privat ansatte. I Arbeiderpartistyrte Porsgrunn har de hatt private renovatører i 30 år.

Men hvis grunnen til at private kan levere tjenestene billigere, er at de presser arbeidsmiljøstandardene og lønningene nedover, må vi si stopp. Andre land som har gjennomført privatisering av kommunale tjenester har også hatt erfaring med at private presser prisene ned i utgangspunktet, for så å skru dem opp igjen når anbudet er vunnet og kommunen har mistet sin kompetanse. Da har vi ikke vunnet - bare tapt.

Skatte- og trygdesystemet er viktig for å sikre en god inntektsfordeling. Jo mer folk faktisk tjener, jo mer skal de betale i skatt. Det var mange unntak, men skritt for skritt siden 1986 har vi nå reformert skattesystemet, slik at det virker slik vi vil at det skal gjøre.

Nå kommer så og si alle former for inntekter til reell beskatning - ikke bare lønnsinntekter - slik det langt på vei var før. Millionærene kan ikke lenger vri seg unna. Da må han gjøre noe straffbart. Det er ikke direkte smart - det har vi sett eksempler på i det siste.

Enkelte Høyre-politikere - av alle - framstiller skattesystemet som urettferdig fordi det er høyere skattesatser på arbeidsinntekt enn på kapitalinntekt. Men det man da behendig hopper over, er at i tillegg til skatt på avkastningen, beskatter vi også selve kapitalen. Det vil si at vi skattlegger både renteinntekten og bankinnskuddet, både utbyttet, gevinsten og selve aksjen.

Vi har både formuesskatt og i mange kommuner eiendomsskatt. Reelt sett er det derfor ikke slik at kapital skattes mildere enn arbeidskraft.

Også vil jo de samme Høyre-politikere avskaffe både skatt på formue og skatt på eiendom. Hadde vi gjort det, vil vi fått en urettferdig beskatning. Det vil ikke Arbeiderpartiet - selv om SV underlig nok har latt seg forføre til å tro at Høyre nå plutselig skulle ønske en strengere formuesbeksatning, mens det de egentlig vil, er skattelette for de som tjener mest - som vanlig.

Vi må heller ikke glemme Folketrygden, selve bunnblanken i velferds-Norge. Gjennomsnittlig levealder for kvinner er nå nær 80 år. Tenkt på hva Folketrygden har å si for kvinner som har tatt på seg omsorgsoppgaver i hjemmet eller av andre grunner ikke vært ute i arbeidslivet. Med dagens nivå på minstepensjonen, vil de i snitt få utbetalt rundt 800.000 kroner i sin pensjonisttilværelse, uten å ha betalt noe inn. Det er dette som er solidaritet. Det er slik vi vil ha det.

Like viktig i fordelingspolitikken - er utbyggingen av offentlige tjenester. Barnehageplasser, innføring av 6 års skolestart, en god eldreomsorg og

gode helsetjenester, rett til videregående utdanning, sosialomsorgen, Husbanken ... ja, vi kan alle forlenge lista .... alt dette betyr enormt for den sosiale utjevningen i Norge. Arbeiderpartiets satsing på offentlig sektor - mot Høyresidens vilje - er en sammenhengende strategi mot sosial ulikhet og for like muligheter.

Statistisk Sentralbyrå har registrert visse trekk av økt inntektsulikhet samtidig med økningen i arbeidsledigheten mot slutten av 80-tallet. Og det er jo det Arbeiderbevegelsen har sagt til alle tider: Arbeidsledighet skaper ulikhet. Kampen mot ledigheten må komme først.

Derfor har vi sammen med LO gått i spissen for at de som har arbeid skal avstå fra noe lønnsøkning for at flere skal komme i jobb. Slik har regjeringen kunnet satse på offentlige tjenester - flere kommunalt sysselsatte, økning i overføringene til kommunene og flere store velferdsreformer. Resultatet er nærmere 75 000 flere sysselsatte på to år.

Hva er vårt navn på dette? Solidaritetsalternativet. Utjevning i praksis.

Så står heller ikke arbeidstakerne tomhendt tilbake. Lave tillegg har betydd en bedre levestandardsutvikling enn på mange år.

Fremdeles er det ulikheter som vi ønsker å gjøre noe med. Men det er ikke ulikhet på den måten vi er vant med å tenke. Fra 1984 til 1993 har alle grupper økt sine inntekter. Middelaldrende og de eldre har økt inntektene sine mest. Det er par uten barn og enslige under 45 år som har hatt forholdsvis mindre økning i inntekten sin. Og aller nederst kommer en del av de enslige forsørgerne. Også de har økt sine inntekter, men ikke like mye som gjennomsnittet. Det ønsker vi å rette på ved å øke overgangsstøtten til enslige forsørgere, og gjøre det lettere å ta arbeid eller utdanning.

Selv om det ikke er ulikhetenes Norge som vokser fram, finnes det forskjeller vi må ta tak i. Unge som faller utenfor utdanningssystemet selv om tilbudet finnes. De unge snifferne som står ved T-bane-nedgangen i Oslo. Eldre arbeidstakere som ikke kommer seg inn igjen på arbeidsmarkedet etter at bedriften gikk til innskrenkninger. Det skjer ikke alltid fordi det ikke finnes arbeidsplasser, men fordi de nye arbeidsplassene krever en helt annen kompetanse. Det er slike problemer vi skal ta tak i. Dette er kjernen i Arbeiderpartiets politikk.

Hvis vi ser på Statistisk Sentralbyrås indeks for levekårsproblemer, er problemene minst i Sogn og Fjordane. Jeg vet at mange fra Sogn og Fjordane har vært stolte av slike plasseringer i mange år. Samtidig - i dag ser det ut til at man ikke bør nevne slike positive ting. Det skal være vanskelig - noe annet er politisk ukorrekt!

"Friskest i hele Norge," står det med store bokstaver i Dagbladet på tirsdag. "Bygdefolk på Vestlandet er friskere og har bedre levekår enn resten av Norge. De lever lengre, har lavere arbeidsledighet og får mindre sosialhjelp," skriver avisa. "Best i Sogn og Fjordane", slår den fast.

Jeg synes vi kan glede oss over disse resultatene - at dere har bedre helse, færre sosialhjelpsmottakere, færre arbeidsledige og færre voldsforbrytere enn gjennomsnittet! For oss kan ikke det være et politisk problem. I Arbeiderpartiet er vi ikke avhengige av å framstille situasjonen som verre enn det den er for å kunne strekke oss enda litt lengre.

Naturen har vært raus her i Sogn og Fjordane. Det er som å komme rett inn i et av maleriene til Nicolai Astrup. Naturen preger også folkelynnet og næringsveiene og har gjort det til et fiskerifylke, landbruksfylke, turistfylke og ikke minst industrifylke.

Men det ble ikke blitt slik av seg selv. Det ligger også bevisste politiske valg bak. Er det noen her som tror at Sogn og Fjordane hadde vært et fylke med den mest moderne aluminiumsindustrien i verden uten Arbeiderpartiet i regjeringsposisjon i store deler av etterkrigstiden?

Vi vil at folk skal kunne bo og arbeide i hele landet. Da trenger vi en rimelig fordeling av inntekt og tjenester mellom landsdeler og regioner, slik Arbeiderpartiet har stått for politisk.

Da må vi legge til grunn at det kommunale og fylkeskommunale tjenestetilbudet skal kunne være likeverdig uansett hvor du måtte bo i landet og uansett om du bor i en liten eller en større kommune. Noen kommuner er dyrere å drive enn andre. Noen kommuner har større skatteinntekter enn andre.

Det viser seg at dess høyere inntekter en kommune har, jo mer bruker den på de viktigste tjenestene som skole, barnehager, eldreomsorg og helse. Derfor må vi også jevne ut de totale inntektene til kommunene. De kommunene som har høye skatteinntekter skal ha mindre overføringer. De som har lave egne inntekter skal ha større overføringer. Så langt er det enkelt.

Inntektssystemet for kommunesektoren må også ta hensyn til at utgiftsbehovet er forskjellig mellom kommunene. De kommunene som er dyrest å drive, skal få mer i overføringer enn de som er billigere.

Skal vi forme et inntektssystem som imøtekommer det som er målet vårt - likeverdig tilbud over hele landet - må vi vite hvordan både utgiftene og inntektene faktisk fordeler seg.

Det er denne jobben Rattsø-utvalget har gjort. De har sett på hva det er som faktisk skaper utgiftsbehovet for kommunene. Så har de sett på fordelingen av inntektene. De er så kommet fram til at forskjellene i inntekt er større enn det som skal til for å oppveie forskjeller i utgiftsbehov.

Det kommunale inntektssystemet er kanskje en av de viktigste fordelingspolitiske virkemidlene vi har. Vi politikere har ansvaret for hvordan reglene er og skal være. Spørsmålet vi må stille på bakgrunn av denne rapporten er: Skaper disse forskjellene i inntekter så store ulikheter i tilbudene at vi bør gjøre endringer i systemet? Eller mener vi det er riktig

at de offentlige tjenester du har i stor grad skal være avhengig av hvilken kommune du bor i?

Jeg tror de fleste i Arbeiderpartiet vil svare nei på det siste spørsmålet. Vi ønsker mest mulig likhet i tilbudene. Men svaret er ikke så enkelt som å si at da må vi bare ta penger fra de kommunene som kommer "over streken" og gi til de som kommer "under streken".

For det er faktisk også slik at vi ønsker å betale noe ekstra for at folk skal finne det attraktivt å bo i utkantkommuner. Vi har satset stort på utbygging av offentlige tjenester i fraflyttingsområder fordi det er et alternativ til annen sysselsetting og en måte å gi de unge andre valgmuligheter enn å flytte inn til storbyene. Det vil vi fortsette med.

Jeg har heller ikke så langt registrert mange som har ytret seg om utvalgets forslag om en sterkere utjamning av skatteinntektene mellom skattesterke og skattesvake kommuner, når det gjelder for eksempel Oslo. Hovedstaden framstår nemlig som en "taper" i Rattsøutvalgets forslag.

Vi kan selvfølgelig ikke velge å gå utenom spørsmålet om fordelingen av kaka er riktig slik den er i dag. Det blir ingen politikk ut av å skjelle og smelle på Rattsøutvalget. De har ikke gjort annet enn å gå gjennom hvordan virkeligheten er og hvordan en omlegging kan slå ut.

Vår jobb blir en annen - den blir å ta stilling til hvordan vi i Arbeiderpartiet ønsker at overføringssystemet skal være framover. Det må vi gjøre ved å se nøye på all den kunnskapen som finnes, og arbeide oss fram til en løsning som kan samle bred tilslutning.

For det hjelper jo ikke å late som vi løser problemet bare ved å gi mer penger til kommunesektoren, slik SV later til å tro. For hvordan skal i tilfelle de nye pengene fordeles? Nei, noen ganger er det ubehagelig å gå inn i problemstillingene, men det blir ikke lettere av å la det være.

Landsstyret har satt ned et utvalg som skal komme med et forslag til det ekstraordinære landsstyremøtet i midten av april. Dette utvalget vil ta med seg alle de problemstillingene som er reist i denne debatten.

Vi må se på de konkrete virkningene og resultatene. Vi må være villig til nødvendige justeringer. Vi skal heller ikke glemme at områder av landet som er blitt hengende etter i sin service overfor befolkningen og som har klart dårligere økonomi enn andre, blir utålmodige. De som gjennom år er kommet aller dårligst ut, de føler naturlig nok også at de har mest å ta igjen.

Fordelingsdebatten er krevende, og kanskje særlig for oss i Arbeiderpartiet - for vi må ta den på alvor. Vi ønsker å ta ansvar for utviklingen i hele landet, og vi står som parti sterkt i alle deler av landet.

Høyresiden i norsk politikk har et enkelt svar også på fordelingsspørsmålet: "La kommunene beholde mer av skatteinntektene, og reduser overføringene til kommunene!"

Slik skal prinsippet om den sterkestes rett vinne fram. De beste tilbudene vil vi da få i områder av landet med et sterkt næringsliv, mange arbeidsplasser og en befolkning med gode inntekter. Det er det motsatte av den politikken Arbeiderpartiet står for.

Senterpartiet framstiller Rattsøutvalget som det endelige beviset på Arbeiderpartiets plan om å ta strupetak på distriktene. Det har Senterpartiet partipolitisk interesse av å gjøre - også i denne saken.

For det er jo ikke slik at forholdene i distriktene var så mye bedre den gangen Senterpartiet satt i regjeringsposisjon, og at utarmingene har grepet om seg de siste fem årene.

Stilt overfor en del fakta innrømmer også Anne Enger Lahnstein at dette ikke er en riktig beskrivelse. Men så har jo også Senterpartiet bidratt til at det ikke har vært ført høyrepolitikk i denne perioden!

Vi har da ikke tatt alle diskusjonene med Høyre opp gjennom 80-tallet om distriktpolitikken og kommuneøkonomien, for å få æren av å skulle nedlegge distriktene?

I denne debatten må vi skille mellom dem som er ute i eget og sitt partis ærend og dem som faktisk er interessert i å komme med konkrete forbedringer i distriktpolitikken. For det er godt mulig at vi kan gjøre ting bedre - ja, det ville vært oppsiktsvekkende om vi i 1996 hadde funnet fram til alle de riktige løsningene.

Vi trenger innspill og ideer. Men la oss skjære bort retorikken og komme med konkrete forslag. Distriktsnorge fortjener det.

I det store og det hele er det små levekårsforskjeller mellom ulike deler av Norge. De offentlige velferdstjenestene er ikke dårligere, arbeidsledigheten ikke høyere i distriktene enn i byene. Sogn og Fjordane har lavest ledighet av alle fylkene. I den grad det er forskjeller, går faktisk ikke disse etter et utkant/sentrum-skille.

Det beste skussmålet distriktpolitikken vår kan få, er at folk ikke flytter vekk fra distriktene. Målet er å opprettholde hovedtrekkene i bosettingsmønsteret. Det har vi klart. Fra 1985 har folketallet økt i alle fylker med unntak av Nordland og Hedmark.

Det vil ikke si det samme som at folk overhodet ikke flytter på seg. Men i dag flytter de ikke så langt. Før flyttet mange fra Sogn og Fjordane til Bergen eller andre store byer. I dag flytter de til Førde. Da har vi oppnådd en god del - slik også Førde-ordføreren har vist til. Og det er mulig å bo i Jølster og jobbe i Førde.

Sterke kommunesentre eller regionsentre er også en fordel for kommunene som ligger rundt. Alle 435 kommuner i Norge kan ikke ha nøyaktig de samme tilbudene. Men alle regioner kan ha det.

Lik rett til kunnskap er et av våre viktigste demokratiske virkemidler. Den som vet, kan ikke herses med. Derfor har retten til kunnskap vært en av de virkelig bærende drivkreftene bak mye av reformarbeidet som Arbeiderbevegelsen har gått i bresjen for:

- Innføring av 9-årig folkeskole
- Innføring av videregående skole
- Studierett for flere enn de som gjennomfører det tradisjonelle gymnaset
- Reform 94 som sikrer plass i videregående skole for 98 prosent av 16-åringene
- Og nå - skolestart for 6-åringene.

Hva er felles for de fleste av disse reformene? Jo, høyresiden har vært mot dem. Også nå bidrar Høyre - som denne gangen er for 6-årig skolestart - til å skape usikkerhet rundt finansieringen, og bruker det som argument for å lage problemer for hele reformen.

SV har hele tiden vært mot 6-årsreformen. Det er egentlig uforståelig. I dag har 40 prosent av 6-åringene et pedagogisk tilbud i skolen. Nå trenger vi å gi alle de samme mulighetene. For egentlig er også 6-årsreformen et spørsmål om å fordele retten til kunnskap og utdanning mer rettferdig. Den føyer seg inn i rekken av utdanningsreformer vi har gjennomført for å øke likheten i tilbud og muligheter.

Regjeringen og Arbeiderpartiet har sagt at kommunene skal få dekket utgiftene til reformen. Senere denne måneden legger Reidar Sandal fram for Stortinget hvordan kostnadene blir og hva kommunene kan regne med.

Dette kommer til å bli krevende for kommunene. Alt aktivt reformarbeid er det. Det visste vi da vi vedtok denne viktige reformen på landsmøtet for fire år siden.

Mange kommuner er allerede godt i gang. Slik var det også da vi innførte 9-årig folkeskole. Også da hadde noen kommuner innført reformen før Stortinget vedtok loven. Alt var ikke klappet og klart. Noen mente også da at dette kommer til å bli for dyrt. Men hvem vil i dag si at det var galt å vedta 9-årig skole?

Det må ikke bli slik at de som henger mest etter skal bestemme tempoet i ett og alt.

Dette er en viktig reform. Fra statens side skal vi gjøre vårt. Men mye står og faller ved kommunenes vilje og evne til å satse.

Kunnskap er den beste sparekontoen den enkelte og samfunnet kan opparbeide seg.

Med mer kunnskap ser vi også lettere begrensingene i hva vi kan gjøre. Tidligere generasjoner trodde naturen var en uuttømmelig kilde. Vi vet mer om naturens tålegrenser. Derfor har ikke vi lov til å begå de samme feilene som tidligere generasjoner gjorde.

Men denne kunnskapen er ikke bare en begrensning på vår handlefrihet. Den kan også bety nye muligheter. Vår miljøkunnskap tvinger oss til å tenke i andre baner - slik nye krav til arbeidsmiljøet var med og tvang fram nye produksjonsformer - nye produksjonsmåter som også viste seg å være mer lønnsomme enn de gamle.

Miljøkrav kan også være bra for økonomien. Miljøet krever av oss at vi bruker ressursene forsiktig og at vi ikke sløser. Å utnytte ressursene fullt ut er også det som i det lange løp er mest økonomisk. Det er det som best kan sikre velferden vår.

Derfor trenger det ikke være noen motsetning mellom å ta miljøhensyn og å sikre framtidig velferd. Tvert i mot. Hvis vi ikke allerede nå begynner å legge om produksjons- og forbruksmønsteret i en retning som er mer i takt med naturens grenser, kommer naturen til å sette grenser for oss - for våre muligheter til å sikre velferden for kommende generasjoner.

Vår bevissthet om miljøproblemene har endret seg radikalt. Fyrstikkarbeiderenes streik i Christiania for over 100 år siden skapte oppmerksomhet om de varige fysiske skadene fra fosfor som arbeiderne kom i direkte berøring med. I våre dager vet vi at miljøarbeidet strekker seg fra arbeidsmiljø og lokal forurensing helt til de globale problemene.

Det er ikke bare vår egen lokale forurensing eller transport av svovel og nitrogenoksyd fra våre naboland, som skaper problemer for oss. Aktivitet rundt hele kloden påvirker forholdene hos oss og truer jordas økologiske balanse.

Kina vil om kort tid gå forbi USA som den største kilde for utslipp av klimagasser. USA står i dag for 25% av de globale utslipp. Norge står for 2 promille. Alene kan vi utrette lite i den store sammenhengen. Det er ingen annen vei å gå enn å fortsette vår kamp for et sterkere og mer forpliktende internasjonalt samarbeid.

Vi må se vår nasjonale politikk i en internasjonal sammenheng. Dette gjelder i særlig grad på miljøområdet, men i økende grad gjelder det også andre politikkområder. Vi nærmer oss det begrepet også Ingvar Carlsson bruker i sin rapport: Den globale landsby - en verden som er tett vevet sammen og der land er avhengig av hverandre, men der den lokale tilknytningen og nasjonale identiteten likevel er viktig.

Vi opplever at mye av det vi tidligere kalte utenrikspolitikk i dag også handler om innenrikspolitikk - det som skjer utenfor våre grenser får mer og mer direkte betydning for våre liv, framtidshåp og framtidssønsker. Omvendt er spørsmål som tidligere var innenrikspolitikk rykket opp på den internasjonale dagsorden. Det ser vi når sysselsetting, hver enkelts bekymring for framtidig arbeid og inntekt, nå vil stå helt sentralt også når EU-landene møtes i mars for å revidere traktatgrunnlaget.

Spørsmålene vi må stille er hvordan vi i Arbeiderpartiet vil finne løsningene på nye og gamle utfordringer i en verden i sterk forandring.

Ny kunnskap og ny teknologi gir nye muligheter, men stiller oss også overfor nye utfordringer. For å ha politisk styring og nå målene våre, må vi ta i bruk nye virkemidler.

Fordi både post og tele krevde store grunnlagsinvesteringer, valgte i sin tid så å si alle land statlige post- og televerk. Dette var ikke ideologisk begrunnet for alle. Det varierte. Men hvis ikke staten tok på seg et ansvar på vegne av fellesskapet, ville ikke oppgavene blitt løst.

I dag er situasjonen en annen. Teknologitvillingen har gjort at stordriftsfordelene er mindre. Det kreves ikke like store grunnlagsinvesteringer. Dette øker konkurransen - også mindre selskap og private firma - kan i dag levere disse tjenestene.

Det svenske Telia - det tidligere Televerket, tilsvarende vårt Telenor - har etablert seg på det norske markedet. Flere store norske bedrifter bruker Telia som leverandør og operatør av sine interne bedriftsnett. Disse telenettene kan Telia knytte sammen, slik at bedriftene kan ha telekommunikasjon med hverandre uten å gå via den vanlige telefontjenesten.

I alt er over 25 utenlandske operatører, inkludert grener av internasjonale allianser, etablert i Norge. Det var noe av bakgrunnen for at Televerket ble omdannet til et hundre prosent statlig eid aksjeselskap. Televerket skulle operere i et marked med konkurranse og måtte ha anledning til å agere deretter - rett og slett for å overleve.

For hva skjer hvis vi overlater bedriftsmarkedet og andre delmarkeder til konkurrentene? Jo, det er selvsagt de mest lønnsomme delene av teletjenestene som blir overtatt av andre. Så sitter Telenor - og fellesskapet - igjen med de ulønnsomme delene. Det statlige Telenor ville bli svekket. Det ville bli både vanskeligere og dyrere å ivareta målet om at alle skal ha grunnleggende teletjenester til lavest mulig pris uansett hvor i landet de bor. Det kunne ikke Arbeiderpartiet tillate.

Hva har så skjedd med tilbudet? Jo, vi har fått mer omfattende tjenester til lavere pris. I dag betaler vi halvparten av det vi gjorde for teletjenestene for syv år siden. Det er omtrent like mange ansatte i Telenor i dag som det var i det gamle Televerket og datterselskapene i 1992, da nedbemanningen av den tradisjonelle delen begynte. Men mange av de ansatte utfører selvfølgelig andre oppgaver og de jobber innenfor andre områder enn i det gamle Televerket.

Telenor har satset offensivt på nye områder og dermed skapt både nye arbeidsplasser og nye tjenester. Hvis Telenor fortsatt hadde vært en forvaltningsbedrift, måttet de ha spurt Kjell Opseth eller Stortinget om lov hver gang de hadde gjort en større endring av satsingen.

Kjell han er jo en kjapping, men de løpende bedriftsstrategiske vurderinger er kanskje ikke det han burde bruke det meste av tiden sin på.

Markedsliberalisme, lyder det fra sidelinjen. Ja, er det virkelig markedsliberalisme å ha en hundre prosent statlig eid bedrift? Er skillet mellom markedsliberalisme eller ikke om statsbedriften er et statsaksjeselskap eller en forvaltningsbedrift? Eller kanskje det er de gode resultatene av omleggingen Senterpartiet ikke liker?

Er det de lave prisene?

Er det de nye tjenestene?

Hvordan er det egentlig mulig å få det å opprettholde sysselsettingen og å sikre bedre tjenester til en lavere pris - ja det fundamentale for oss, likeverdige tjenester over hele landet - til å lyde som styggheten selv?

Jeg bruker dette eksemplet fordi det er ikke slik at alle oppgaver kan løses på samme måte som tidligere når virkeligheten rundt oss forandrer seg.

Finanstransaksjoner og kontraktsforhandlinger kan i dag gjennomføres i stort tempo og uavhengig av hvor partene befinner seg. De daglige valutatransaksjonene er 50 - 60 ganger større enn det som er nødvendig for å betale for handelen med varer og tjenester. Utviklingen utfordrer våre tradisjonelle styringsmidler. For mens lover og regler gjelder innenfor et bestemt område, så foregår virksomhet som former verden overalt og på tvers av landegrensene.

Ekspedisjonsnettet i Postverket går med 1,2 milliarder i underskudd. Dette skjer ikke fordi ledelsen i Posten eller Kjell Opseth vil det slik. Det skjer fordi folk bruker postkontorets tjenester mindre enn før - og på en annen måte enn før. Elektroniske banktjenester tar over for skrankebetaling og bedrifter ordner pakketjenestene utenom postkontorene.

Underskuddet betales ved at andre deler av Posten tjener penger, og med 215 millioner kroner bevilget over statsbudsjettet. Om fire år vil underskuddet ha økt til 2,2 milliarder kroner. Hvis vi ikke forandrer på noen ting, må vi altså betale enda en milliard for å opprettholde posttjenestene slik de er i dag.

Arbeiderpartiet mener det er riktig av fellesskapet å betale for å opprettholde et godt posttilbud over hele landet. Men vi har ikke den oppfatning at det er bedre og riktigere jo dyrere tjenestene er!

Skal vi kunne løse slike oppgaver i fellesskap, må vi finne den beste løsningen. Og den beste løsningen er den som sikrer de beste tjenestene til billigst pris.

Når 550 postkontor av vel to tusen - altså en firedel - har en åpningstid på mellom en halv time og fire timer, har vi da funnet den beste løsningen? 1 800 av de litt over to tusen kontorene har stengt klokka 1600 - når folk kommer fra jobb.

Er det virkelig noen som mener at det ikke finnes noen andre måter å gjøre dette på? Ja, noen er det. De fikk 11,6 prosents oppslutning ved siste kommunevalg.

Jeg kan ikke si i dag om Postens styre har funnet akkurat den beste og riktigste løsningen. Det får vi mulighet til å diskutere når Kjell er ferdig med den stortingsmeldingen han arbeider med. Men det jeg er helt overbevist om, er at det ikke er riktig å si nei til all forandring. Å gjøre det er å lukke øynene for framtidens muligheter. Å si nei til all forandring er å ikke ville noe. Da kan vi som reformbevegelse pakke sammen. Vi er over 100 år, men det er ingen tegn til alderdomssvekkelse.

Vi har fremdeles mye ugjort - som politisk reformbevegelse vil vi alltid ha mye på hjertet.

Jeg ønsker dere lykke til i gruppene. Og husk: For en reformbevegelse er det viktigere å kunne stille spørsmål enn å ha ferdiglagde svar. Men i motsetning til enkelte andre, kan ikke vi bare spørre - vi har også et ansvar for å finne de nye svarene.